

Lijken, onder een zeil, in kartonnen dozen

De broers Bert en Ab Blankensteijn.
Foto Guus Dubbelman / de Volkskrant

De twee broers woonden in de oorlog naast de WA Hoeve. 'Schreeuwende mensen. Ontreddering alom. Ik heb er 's nachts niet van kunnen slapen.'

SANDER VAN WALSUM

In de bezettingsjaren was de Willem Arntsz Hoeve een lommerrijk oord des doods. Dat wisten de broers Ab (83) en Bert Blankensteijn (79) destijds al - hoe jong ze ook waren. De laatste oorlogsmoanden kwam de begrafenisondernemer uit Zeist elke week wel een keer langs met paard en wagen. Onder een zeil lagen de lijken, hoog opgetast, in kartonnen dozen.

Voor Ab en Bert was het een normaal onderdeel van het leven in oorlogstijd. Net als de bombardementen op de naburige luchtmachtbasis Soesterberg. 'Die waren spannend en bar', zegt Bert. 'Soms vlogen die vliegtuigen zo laag dat je de piloten kon zien.' Schuilkelders waren er niet in Den Dolder. Dus schilde de familie Blankensteijn bij aanvallen in een droge sloot, even buiten de bebouwde kom. 'Als ik even de deur uit moest, liet ik de klompen vaak thuis staan, voor het geval er weer luchtalarm zou zijn. Want op kousenvoeten kon je veel harder rennen.'

Een voorval dat op Ab uitzonderlijk veel indruk maakte, was de aankomst van geëvacueerde patiënten van de psychiatrische

inrichting in Santpoort, in februari 1943. 'Daar heb ik met vriendjes naar staan kijken, bij wijze van verzetje.' Maar op het geïmproviseerde station ontvouwen zich gruwelijke taferelen. 'Schreeuwende mensen. Vastgebonden patiënten die door broeders werden meegevoerd. Ontreddering alom. Ik heb er 's nachts niet van kunnen slapen.'

Ze zagen 'patiënten die los mochten lopen' door Den Dolder scharrelen, op zoek naar voedsel. Doorgaans zonder resultaat. Want de mensen in Den Dolder hadden in de laatste oorlogsfase zelfs nauwelijks meer te eten. Vader Blankensteijn, betonafwerker van beroep, had zelfs naar Zwolle moeten fietsen om nog wat eten te bemachtigen voor zijn vijf kinderen. 'Iedereen was toch vooral met zichzelf begaan', zegt Ab.

Verder deden vooral geruchten de ronde over de nood die op de WA Hoeve zou heersen. Vooral na het aantreden van een nationaalsocialistische geneesheer-directeur. 'Een man die in zo'n Duits pakje door Den Dolder liep. Hij gaf patiënten een spuitje, zodat ze dood gingen. Hoe wij dat wisten? Dat hoorden we van de broeders die tegenover ons woonden.' Daar woonde trouwens ook een NSB'er, en dat was geen kwaai vent. 'Die vond het ook niet leuk wat er allemaal gebeurde. Hij waarschuwde ons als er een razzia op komst was.' Een andere NSB'er van de zachte aardige soort was Sammie de Groot. Die barstte eens in huilen uit nadat een plaatsgenoot had geweigerd zich samen met 'zo'n rot-NSB'er' te laten filmen door boekhandelaar Glastra, die het Dolderse leven van alledag placht vast te leggen.

Wat ze zich verder nog herinneren van Den Dolder in oorlogstijd? De voedsellorries op het terrein van de WA Hoeve waarmee ze speelden - tot ze werden weggejaagd. De

grijze 'gestichtskleding' van de mannelijke patiënten - doorgaans broodmager - en de blauwe jurken van de vrouwelijke patiënten. 'Eén vrouw, die vaak op een bankje buiten het terrein zat, mocht haar eigen kleding dragen. Van haar werd gezegd dat ze Engelse was.'

Maar ze associëren deze tijd vooral met een permanente, zeurende honger. 'Soms gingen we om eten bedelen bij de gaarkeuken van de Duitsers, in fröbelschool Het Zonnetje: 'Haben Sie was zu essen?' Na de oorlog trokken de Canadezen daar in. Toen gingen we bij hén bedelen: 'Haben Sie was ze essen?'. Bert lacht. 'Uiteindelijk onthoud je alleen de leuke dingen.'